

การพัฒนาโมเดลนวัตกรรมสื่อการสอนแบบมีส่วนร่วม
รายวิชานาฏศิลป์ สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน*
DEVELOPING A MODEL OF INNOVATIVE MEDIA INSTRUCTION FOR A
PARTICIPATORY DANCE CLASS AT THE BORDER PATROL POLICE SCHOOL

จิตสุภาวัฒน์ สำราญรัตน์^{1*}, นพดล อินทร์จันทร์², พรวัน แพทยานนท์²

Jitsupawat Samranrat^{1*}, Noppadol Inchan², Porawan Pattayanon²

¹คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

¹Doctor of Education Program (Arts Education), Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

²คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

²College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Dramatic_2525@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โดยใช้การวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูใหญ่หรือผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์ ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อยไม่หลากหลาย ในการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ จึงมีแค่การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนเท่านั้น นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพทนาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำท่าให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดทำท่าได้ รวมทั้งปัญหาของระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจและขาดความรู้ความเข้าใจ ส่งผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนในรายวิชานาฏศิลป์ ทำให้ในการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ขาดประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา, โมเดลนวัตกรรมสื่อการสอน, การมีส่วนร่วม, นาฏศิลป์, โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

This research article aims to study the status and problems of teaching media. used in organizing the teaching and learning of performing arts courses for teachers at Border Patrol

Police School Using qualitative research The key informants in this research were 11 head teachers or administrators of schools under Border Patrol Police Division 14 in Phetchaburi Province and Prachuap Khiri Khan Province using in-depth interviews. as a research tool Data were analyzed using content analysis. The research results found that Status and problems of teaching media used in organizing the teaching and learning of performing arts courses for teachers at the Border Patrol Police School, it was found that the Border Patrol Police School lacks electronic media for teaching and insufficient tools and equipment. and the internet signal is not good Lack of skilled personnel Because one teacher must teach every subject. and did not graduate from performing arts a variety of teaching media Because the teaching media comes from one place. and there is little and no variety of teaching media in studying the subject of dramatic arts Therefore, there is only communication between teachers and students. students of various ethnicities causing a misunderstanding of dance terminology and unable to adapt the dance moves to match the lyrics The resources used in teaching come from you tube/DLTV. In teaching, there is not a deep understanding. until unable to continue the dance moves Including the problem of a short amount of time for teaching. and the importance of the subject of dance was also diminished This causes students to lack interest and lack knowledge and understanding. It affects the learning of students in the subject of dance. This causes inefficiency in the teaching of the dance subject.

Keywords: Development, Innovative Teaching Media Models, Participation, Dance, Border Patrol Police School

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยที่ผ่านมาตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้อย่างคงใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นการบรรยาย การจดบันทึก มุ่งเน้นการให้ความรู้ รายละเอียด เนื้อหาสาระทางวิชาการในเวลาอันรวดเร็ว ผู้เรียนไม่ได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจด้วยตนเอง ขาดการคิดวิเคราะห์และการประเมินผลการเรียนรู้ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องของคะแนน (นิภาวรรณ เจนสันติกุล, 2554) ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงจากการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช ที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักเรียน มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยเกรงว่าจะทำให้เสียเวลาและสอนเนื้อหาไม่ทันตามหลักสูตร ผลทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความสัมพันธ์ของวิชาที่เรียนกับโลกของความจริงและประโยชน์ของสิ่งที่เรียน ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้งนอกเหนือจากความรู้ในเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับแล้ว ผู้สอนยังต้องคำนึงถึงทักษะและความสามารถของผู้เรียนที่พึงจะได้รับ และนำความสามารถนั้นไปใช้ ได้ในชีวิตประจำวันอีกด้วย โดยอาจกล่าวได้ว่าการเรียนการสอนในปัจจุบันนั้น ไม่ได้เน้นความรู้ในเนื้อหาของแต่ละวิชาเพียงอย่างเดียวเช่นในอดีต แต่ยังต้องการให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยีก็ตาม (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอนนับว่าเป็นส่วนสำคัญขององค์ประกอบการสอน เสมือนตัวกลางที่ช่วยให้การสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและรวดเร็วมากขึ้น สื่อการสอนมีหลากหลายประเภท แต่ละประเภทมีลักษณะคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ทั้งตัวอักษร รูปภาพ เสียง อุปกรณ์ เทคนิคและวิธีการนำเสนอเพื่อให้เหมาะสมกับความหลากหลายของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเภทของสื่อแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องเลือกสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันระบบการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อจุดอื่น ๆ โดยเฉพาะสื่อการสอนที่เน้นด้านทักษะการปฏิบัติของผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ขวลิท เชนทอง, 2560) ซึ่งสื่อการเรียนการสอนสามารถช่วยการเรียนการสอนของครูได้ดีมากเราจะเห็นว่าครูนั้นสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้มากที่สุด แล้วยังช่วยให้ครูมีความรู้มากขึ้นในการจัดหาแหล่งวิทยาการที่เป็นเนื้อหาเหมาะสมแก่การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย และช่วยให้ครูในด้านการคุมพฤติกรรมการเรียนรู้และสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ สื่อการสอนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การใช้ศูนย์การเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสาธิต เป็นต้น โดยส่งผลให้ครูผู้สอนได้สอนตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนและยังช่วยในการขยายเนื้อหาที่เรียนทำให้การสอนง่ายขึ้นและช่วยประหยัดเวลาในการสอน ทำให้นักเรียน มีเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น และสามารถช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือเรียกกันว่าโรงเรียน ตชด. เป็นสถาบันการศึกษาระดับ ชั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งสังกัดกับกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงริเริ่มงานโครงการเพื่อเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 โดยทรงมุ่งเน้นการพัฒนาโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ มีการพัฒนาทั้งทางด้านองค์ความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน ควบคู่ไปกับการแก้ปัญหาพร้อมกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีงามของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ทรงพยายามค้นหาวิธีการและรูปแบบกิจกรรมที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เหมาะสมสอดคล้องตามความหลากหลายในแต่ละชุมชนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (จุฑามาศ แก้วกลิ่น, 2558) โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลคมนาคมมีปัญหาขาดแคลนครูและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูไม่ครบชั้นเรียน งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ประกอบกับนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนถิ่นทุรกันดาร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เด็กนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีประสิทธิภาพทางการเรียนในการจัดการศึกษา นักเรียนขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และไม่ทันต่อเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน (อัญชลีพร มั่นคง, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อิติ ปัญญาอินทร์ ที่สรุปว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ดนตรี เนื่องจากสภาพความพร้อมทางด้านครูผู้สอนและครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางดนตรี จึงส่งผลต่อการเรียนรู้ให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง (อิติ ปัญญาอินทร์ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา มีคำ และคณะ ที่สรุปว่า โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง เนื่องจากโรงเรียนอยู่ห่างไกล และอุปกรณ์การสื่อสารไม่เอื้ออำนวยในการติดต่อประสานงาน ขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานในทุกกิจกรรม (จิตรา มีคำ และคณะ, 2556) จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่

14 จังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวนทั้งหมด 11 โรงเรียน พบว่า เป็นโรงเรียนเรียนที่ขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนด้อยโอกาสในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 1,745 คน เด็กนักเรียนเป็นชาวไทย หลากหลายสัญชาติ โดยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร มีครูตำรวจตระเวนชายแดนรวมจำนวน 70 คน เป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และมีการฝึกหลัก คือ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจตระเวนชายแดนในการดูแลพื้นที่โดยรอบของสถานที่นั้น ๆ และมีครูอัตราจ้างที่ได้รับงบประมาณมาจากจังหวัด รวม 38 คน ซึ่งรวมบุคลากรทั้งหมด จำนวน 115 คน

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าวจากการศึกษารวบรวมข้อมูล เอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูใหญ่ ครู ที่สังกัดโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และคณาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้ง 11 โรงเรียนนั้น ปัญหาที่พบหลัก คือ ขาดแคลนสื่อที่ใช้ในการสอนที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ครูผู้สอนที่ไม่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งครูผู้สอนมีความความรู้และความสามารถเฉพาะด้านในรายวิชานาฏศิลป์ไม่เพียงพอเนื่องจากครูผู้สอนในโรงเรียนทุกคนเป็นตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 และครูอัตราจ้างที่ได้รับงบประมาณมาจากจังหวัด หากครูนำโมเดลสื่อการสอนที่เกิดจากการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของครูผู้สอนทั้งในโรงเรียนและพื้นที่โดยรอบโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมาใช้ในการเรียนการสอน ก็จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และยังเป็นการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในรายวิชานาฏศิลป์มากขึ้น โดยครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถสร้างคุณลักษณะให้กับนักเรียนโดยเกิดเรียนรู้ทักษะทางด้านนาฏศิลป์ และจะเป็นการขัดเกลาให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายเกิดความรักความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทำให้เกิดความเป็นสุนทรีย์ที่จะสามารถรับรู้ชื่นชมในความเป็นมรดกของไทยและสมบัติของชาติได้ ซึ่งจะนี้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การทบทวนงานวิจัย บทความรายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากครูใหญ่โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยพิจารณาจากเวลา สถานที่และบุคคล เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลจากนั้นสรุปผลข้อมูลโดยมีแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการตีความและอภิปรายผล โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 คน ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 11 คน คือ ครูใหญ่โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยคัดเลือกจากครูใหญ่โรงเรียนใน

สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11 โรงเรียน

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยการศึกษาเอกสารหลักสูตร ได้แก่ คู่มือครู คู่มือวัดผลประเมินผลการศึกษา วิธีการสร้างและข้อสอบจากเอกสารต่าง ๆ วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีลักษณะคำถามแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน และกำหนดวิธีการตรวจสอบในการหาคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อตอบคำถามตามความมุ่งหมาย โดยวิธีการตรวจสอบด้านข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ โดยทำการตรวจสอบจากแหล่งที่มาของข้อมูล เวลา สถานที่ และบุคคลให้ครบทั้ง 3 ด้าน (สุภางค์ จันทวานิช, 2559)

การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11 คน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ สำหรับการจัดการข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดคำสัมภาษณ์ เรียบเรียงข้อมูลเพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการตีความจากข้อมูลเบื้องต้นให้เป็นข้อมูลที่สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยนำผลการสรุปต่าง ๆ มาเชื่อมโยงจนเกิดเป็นโครงสร้างของข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาได้ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาโมเดลนวัตกรรมสื่อการสอนแบบมีส่วนร่วมรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีผลการวิจัย ดังนี้

สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

ปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้แก่

1. ขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี
2. ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์

3. ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อย ทำให้ไม่มีความหลากหลาย

4. นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำรำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้

5. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดทำรำได้

6. ระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์

ผลการสัมภาษณ์ครูใหญ่โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 14 ในเขตจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 11 คน ประเด็นสถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นำเสนอผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

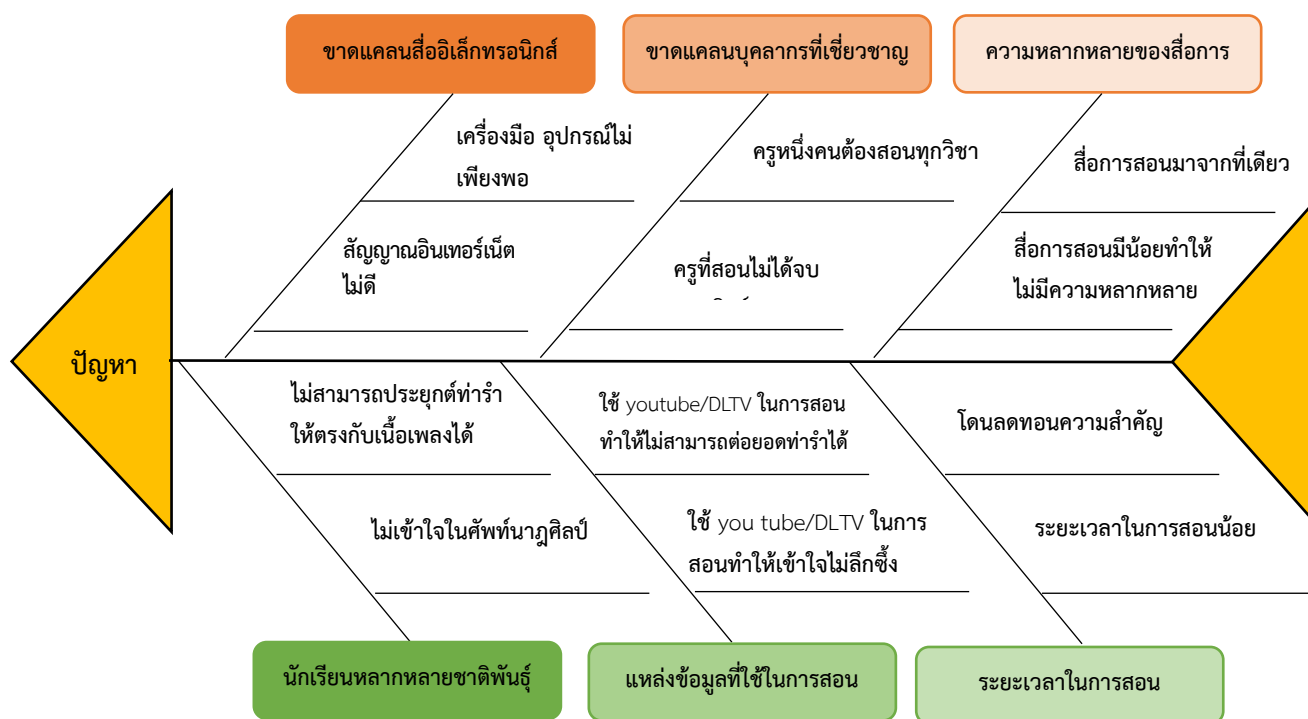
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านย่านซื่อ	“ปัญหาที่พบได้บ่อยในการเรียนการสอนที่สุด คือ ปัญหาด้านการขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการสอนนักเรียนทำให้นักเรียนได้เรียนรู้แค่การพูดสื่อสารจากครูหรือหนังสือเรียนเพียงเท่านั้น อีกทั้งนักเรียนมีหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำรำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านเขาจ้าว	“ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในรายวิชานี้ ๆ ทำให้การเรียนการสอนอาจจะไม่มีประสิทธิภาพมากพอ และเด็ก ๆ ยังขาดความรู้ความสามารถที่ควรจะได้จากตรงนี้ไป และยังใช้แหล่งข้อมูลในการสอนจาก you tube/DLTV ทำให้ไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ ส่งผลให้ไม่สามารถต่อยอดทำรำได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านท่าวังหิน	“ขาดแคลนสื่อที่ใช้ในการสอนของครูที่ทำการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนในชั้นเรียน และทำให้บรรยากาศการสอนในชั้นเรียนไม่น่าเรียน นำไปสู่การขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านป่าหมาก	“ขาดแคลนบุคลากรในการสอนทำให้บางรายวิชาจะต้องให้คุณครูท่านอื่นมาทดแทนในการสอนทำให้อาจจะขาดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้ของนักเรียนทำให้ขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียน และยังโดนลดทอนความสำคัญ เพราะไม่ใช่วิชาหลัก จึงทำให้มีระยะเวลาในการสอนน้อยลง” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านแพรกตะคร้อ	“สื่อที่นำมาใช้สอนนักเรียนในชั้นเรียนไม่หลากหลาย สื่อในการเรียนการสอนมาจากที่เดียว ทำให้สื่อการเรียนการสอนมีน้อยจึงทำให้ไม่มีความหลากหลาย ทำให้ในการเรียนนั้นมีแค่การสื่อสารระหว่างครูกับนักเรียนและนักเรียนกับหนังสือเพียงเท่านั้นทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจในการเรียนขาดความสนใจในการเรียนทำให้ขาดประสิทธิภาพในชั้นเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 2566)
ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์	“ปัญหาในการขาดแคลนสื่อที่นำมาสอนนักเรียนในชั้นเรียนทำให้นักเรียนขาดความสนใจและขาดความรู้ความเข้าใจ ในรายวิชานี้ ๆ รวมถึงนักเรียนมาจากหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำรำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6, 2566)

ตารางที่ 1 ผลการสัมภาษณ์สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ต่อ)

ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านคลองน้อย	“ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการสอนในแต่ละรายวิชา คือ ครูที่สอนในรายวิชานาฏศิลป์ จบไม่ตรงสาย ทำให้ในการเรียนการสอนรายวิชานั้น ๆ ขาดประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ไม่มากพอ รวมทั้งยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ ทำให้ระยะเวลาในการสอนมีน้อยลง และสื่อในการเรียนการสอนมาจากที่เดียว ทำให้สื่อการเรียนการสอนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียน ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านศรีล้อม	“การขาดแคลนสื่อที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนของคุณครูในแต่ละรายวิชาทำให้นักเรียนขาดความสนใจและความรู้ความเข้าใจที่ไม่มากพอในการเรียนรู้ในรายวิชานั้น และแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้ไม่เข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้ไม่สามารถต่อยอดทำซ้ำได้อื่น ๆ ได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 2566)
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนครสวรรค์	“ปัญหาการขาดแคลนสื่อที่นำมาใช้ประกอบการสอนในชั้นเรียนทำให้ในการเรียนขาดความสนใจจากนักเรียนและขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้โดยสื่อถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการเรียน เพราะจะทำให้ให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและยังได้รับความรู้ที่มากขึ้นจากสื่อที่มากขึ้น ระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ลงไปอีก” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9, 2566)
ครูใหญ่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านโป่งลึก	“ขาดครูที่มีความรู้ความสามารถในรายวิชานั้น ๆ ทำให้นักเรียนขาดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ในรายวิชานั้น และยังขาดความรู้ความเข้าใจในรายวิชาที่ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึงแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง และไม่สามารถต่อยอดทำซ้ำได้” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 2566)
ครูใหญ่ศูนย์การเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอินทรีอาสา (บ้านปาเกะญอ)	“นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำซ้ำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ เครื่องมือ อุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนในรายวิชาต่าง ๆ สื่อที่นำมาสอนไม่มีความหลากหลาย เพราะสื่อการเรียนมาจากที่เดียว และสื่อการเรียนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย” (ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11, 2566)

จากการสัมภาษณ์ครูใหญ่ จำนวน 11 คน เกี่ยวกับปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สามารถสรุปเป็นรูปภาพได้ดัง ต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่า ปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ได้แก่ 1) ขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี 2) ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์ 3) ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย 4) นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำซ้ำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ 5) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดทำซ้ำได้ 6) ระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบและสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

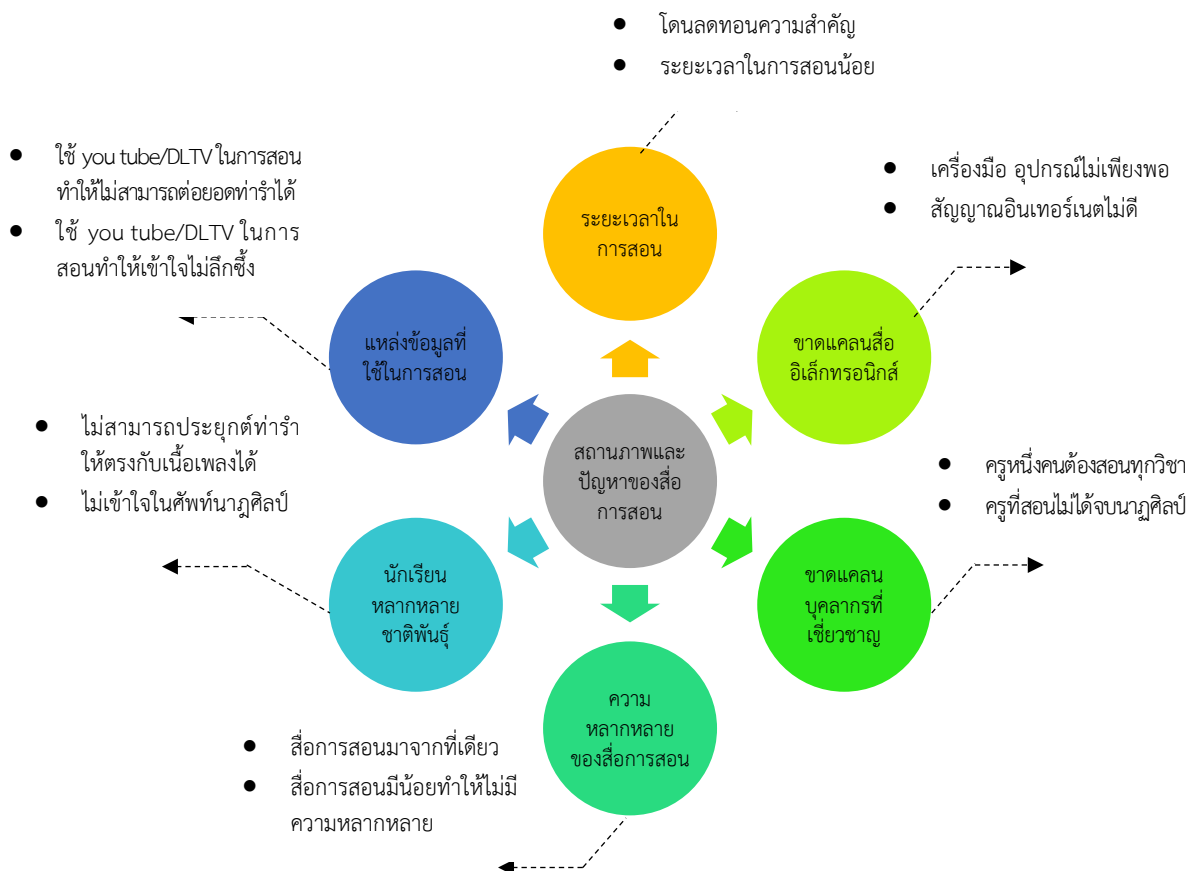
ผลจากการวิจัย พบว่า สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า 1) ขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน คือ เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี 2) ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์ 3) ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย 4) นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่

เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำทำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ 5) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดทำซ้ำได้ และ 6) ปัญหาของระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล คมนาคมมีปัญหา ขาดแคลนครูและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูไม่ครบชั้นเรียน งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ประกอบกับนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนถิ่นทุรกันดาร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เด็กนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีประสิทธิภาพทางการเรียนในการจัดการศึกษา นักเรียนขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และไม่ทันต่อเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิติ ปัญญาอินทร์ ที่สรุปว่า โรงเรียนมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ดนตรี เนื่องจากสภาพความพร้อมทางด้านครูผู้สอนและครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางดนตรี จึงส่งผลต่อการเรียนรู้ให้นักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง (อิติ ปัญญาอินทร์ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา มีคำ และคณะ ที่สรุปว่า โรงเรียนมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน ประกอบกับบุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีและไม่มีวุฒิทางด้านการศึกษา จึงทำให้ปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของตนเอง เนื่องจากโรงเรียนอยู่ห่างไกล และอุปกรณ์การสื่อสารไม่เอื้ออำนวยในการติดต่อประสานงาน ขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานในทุกกิจกรรม (จิตรา มีคำ และคณะ, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ใหม่ คือ สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์ ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ทำทำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดทำซ้ำได้ รวมทั้งปัญหาของระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ให้มีความหลากหลาย เพียงพอและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับพื้นที่และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ควรมีการจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ลงพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เช่น ครูนาฏศิลป์ ปราชญ์ชุมชน เพื่อให้ความรู้ด้านนาฏศิลป์และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ครูและนักเรียน และควรเพิ่มระยะเวลาในการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ให้มากขึ้นตามความเหมาะสม ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 สภาพภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

สรุปและข้อเสนอแนะ

โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล คมนาคมมีปัญหา ขาดแคลนครูและสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย ครูไม่ครบชั้นเรียน งบประมาณไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภค ประกอบกับนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนถิ่นทุรกันดาร ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เด็กนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มีประสิทธิภาพทางการเรียนในการจัดการศึกษา นักเรียนขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และไม่ทันต่อเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน จึงส่งผลให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีสภาพภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในหลายประเด็น ได้แก่ ขาดแคลนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน เครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่ดี ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญ เพราะครูหนึ่งคนต้องสอนทุกวิชา และไม่ได้จบนาฏศิลป์ ความหลากหลายของสื่อการสอน เพราะสื่อการสอนมาจากที่เดียว และสื่อการสอนมีน้อยทำให้ไม่มีความหลากหลาย นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์ ทำให้ไม่เข้าใจในศัพท์นาฏศิลป์ และไม่สามารถประยุกต์ท่ารำให้ตรงกับเนื้อเพลงได้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสอนมาจาก you tube/DLTV ในการสอนทำให้เข้าใจไม่ลึกซึ้ง จนไม่สามารถต่อยอดท่ารำได้ รวมทั้งปัญหาของระยะเวลาในการสอนมีน้อย และยังโดนลดทอนความสำคัญของวิชานาฏศิลป์ ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนสื่อ

อิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ และสัญญาณอินเทอร์เน็ต ให้มีความหลากหลายเพียงพอและมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับพื้นที่และความหลากหลายทางชาติพันธุ์ 2) ควรมีการจัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ลงพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เช่น ครูนาฏศิลป์ ปราชญ์ชุมชน เพื่อให้ความรู้ด้านนาฏศิลป์และวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่ครูและนักเรียน 3) เพิ่มระยะเวลาในการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ให้มากขึ้นตามความเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- จิตรา มีคำ และคณะ . (2556). ปัญหาและแนวทางการบริหารจัดการโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 ในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 7(1), 100-110.
- จุฬามาต แก้วกลิ่น. (2558). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ 12 จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชลิต พงทอง. (2560). เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง สื่อการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธิดิ ปัญญาอินทร์ และคณะ . (2563). การจัดการเรียนรู้รายวิชาการปฏิบัติดนตรี โดยใช้แนวคิดโครงการเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 4(1), 14-21.
- นิภาวรรณ เจนสันติกุล. (2554). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: บทพิสูจน์ทางทฤษฎี. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 22(1), 36-47.
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1. (30 ก.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10. (27 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 11. (29 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2. (31 ก.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3. (5 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4. (7 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5. (12 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6. (9 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7. (25 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำนารัตน์, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8. (18 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9. (20 ส.ค. 2566). สถานภาพและปัญหาของสื่อการสอน ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รายวิชานาฏศิลป์ สำหรับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. (จิตสุภวัฒน์ สำราญรัตน์, ผู้สัมภาษณ์)
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลีพร มั่นคง. (2560). การศึกษาและพัฒนาชุดฝึกอบรมการสร้างสื่อการสอนโดยใช้ไอซีที สำหรับครูใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 41. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.